

research laboratory “Observer”, “Meeting with scientist”, “Sidewalk astronomy” and “Astropracticum”. The main forms of work are lectures, workshops, seminars, research discussions, laboratory works and analysis of scientific video. Altogether these activities provide our pupils a wide specter of knowledge and skills which make them able to conduct their own research work.

In the years of studying, “Fomalhaut” members conducted 9 research works and were acknowledged by competent judges on different competitions of school research projects, which indicate the effectiveness of provided technology. Thus, the new educational technology might be applied to other secondary schools which will lead to the improving of educational quality, and help pupils in their carrier guidance.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

УДК: 371:004.9
Сакалюк О. О.

У статті розглянуто сучасні підходи щодо визначення сутності феномену «інформаційно-освітнє середовище»; з'ясовано структуру інформаційно-освітнього середовища, наголошено на його основних компонентах та представлено їх загальну характеристику. Виявлено проблеми, які виникають перед сучасними менеджерами освіти під час створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу.

Ключові слова: інформатизація, інформаційно-освітнє середовище навчального закладу, менеджер освіти.

ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА В ПРАКТИКЕ УПРАВЛЕНИЯ УЧЕБНЫМ ЗАВЕДЕНИЕМ

О. А. Сакалюк

В статье рассмотрены современные подходы к определению сущности феномена «информационно-образовательная среда»; выяснена структура информационно-образовательной среды, отмечены ее основные компоненты и представлена их общая характеристика. Вывявлены проблемы, которые возникают перед современными менеджерами образования во время создания информационно-образовательной среды учебного заведения.

Ключевые слова: информатизация, информационно-образовательная среда учебного заведения, менеджер образования.

INFORMATIVE-EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN PRACTICE OF MANAGEMENT BY EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

O. Sakalyuk

In the article modern approaches to determination of essence of the phenomenon are considered «informative-educational environment»; the structure of informative-educational environment is found out, its basic components are marked and their general description is represented.

Problems which arise up before the modern managers of education during creation of informative-educational environment of educational establishment are exposed.

Keywords: *informatization, informative-educational environment of educational establishment, manager of education.*

Постановка проблеми. Одним із провідних напрямів розвитку сучасної освіти є її інформатизація, про що свідчать основні положення Законів України «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» та ін. Перехід до інформаційного суспільства призвів до визнання інформаційної діяльності як пріоритетної й зумовив певні зміни в характері управлінської праці взагалі, про що у своїх дослідженнях наголошують науковці (В. Биков, В. Васильєв, Л. Калініна, В. Петров, К. Чернуха-Гадзецька та ін.). На думку Л. Калініної, однією зі складових інформаційної діяльності керівника навчального закладу є формування і розвиток інформаційного середовища та інформаційної інфраструктури. Зважаючи на вищезазначене, зауважимо, що перед адміністрацією сучасної освітньої установи постає непросте завдання створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу й управління його ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми середовища та його значення в освіті і вихованні зверталися такі видатні педагоги, як А. Макаренко, В. Сухомлинський, Л. Толстой, К. Ушинський, С. Шацький та ін., які значну увагу приділяли проблемам організації, використання освітніх можливостей середовища у формуванні особистості. Окрема увага дослідників (Г. Беляєв, В. Биков, А. Богуш, С. Дерябо, Я. Довгополова, Ю. Жук, О. Іванов, Г. Ковальов, Ю. Кулоткін, М. Овчинникова, В. Орлов, В. Панов, В. Рубцов, В. Слободчиков, С. Тарасов, В. Ягупов, Н. Якса, В. Яєвін та ін.) приділяється різним типам середовища (соціальне, культурне, соціокультурне, мовленнєве, професійне, інформаційно-освітнє, освітнє, навчальне, навчально-виховне, розвивальне, педагогічне, життєве тощо) та методичним підходам до їх реалізації. Ідеї розвитку інформаційно-освітнього середовища ґрунтовно розробляються в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких роботи В. Бикова, Ю. Жука, С. Зелінського, О. Ільченко, Ю. Коротенкова, М. Овчинникової, І. Осмоловської, В. Солдаткіна та ін.

Мета статті: з'ясувати сутність та структуру інформаційно-освітнього середовища, виявити проблеми, які виникають під час створення й розвитку єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження і практичні роботи зі створення інформаційного середовища закладу освіти наповнюють поняття «інформаційно-освітнє середовище» конкретним змістом. Вивчення сучасних підходів до визначення інформаційно-освітнього середовища дозволяє стверджувати, що цей феномен трактується у трьох напрямках: дослідники розглядають інформаційно-освітнє середовище як систему, як частину інформаційного простору та як інформаційну інфраструктуру освітнього процесу [4].

Системними властивостями інформаційно-освітнє середовище наділяють О. Андрєєв, О. Іваницький, О. Ільченко, Ю. Коротєнков, О. Кравчина, Н. Продан та ін. Так, на думку дослідників, єдине інформаційне середовище навчального закладу – це система, в якій на інформаційному рівні задіяні та пов'язані між собою всі учасники освітнього процесу: адміністрація закладу – вчителі – учні – батьки (О. Кравчина); інформаційне освітнє середовище – це не просто набір інформації в електронному вигляді, це – система зв'язку, професійна та проектна діяльність у цьому середовищі, система доступу до різноманітної інформації (Н. Продан); інформаційно-освітнє середовище є системно організованою сукупністю передавання інформації, принципів взаємодії учасників навчального процесу, апаратно-програмного, дидактичного, організаційно-методичного забезпечення, яка орієнтована на задоволення потреб учасників навчального процесу (Т. Бондаренко, І. Слущька, А. Чу-мак) та ін.

Найзагальніше визначення поняття «інформаційно-освітнє середовище», на нашу думку, пропонують О. Андрєєв, Ю. Коротєнков, М. Овчинникова, О. Соколова та ін., які трактують його як педагогічну систему (мета, зміст, засоби, методи, форми) з підсистемами її забезпечення (фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, менеджменту, інформаційна, навчально-методична, які забезпечують освітній процес; соціокультурне середовище, яке передбачає цілісність спеціально організованих педагогічних умов розвитку особистості) [1; 2; 4; 7 та ін.]. Зауважимо, що тут розглядається управлінська складова інформаційно-освітнього середовища.

Уточнення поняття «інформаційно-освітнє середовище» й «інформаційно-освітній простір» дало змогу І. Осоловській, стверджувати, що інформаційне середовище є спеціально створеною і певним чином структурованою частиною інформаційного простору, що включає сукупність суб'єктів, які створюють, переробляють, використовують інформацію, саму інформацію й апаратні засоби, що її обслуговують [5]. Таку ж позицію поділяють й інші вчені. Так, С. Бешєнков, Ю. Лискова, О. Ракітіна, розглядаючи інформаційно-освітнє середовище як частину інформаційного простору, додають, що таке середовище виступає сукупністю умов, в яких здійснюється діяльність індивіда. Отже, інформаційно-освітнє середовище – це інформаційне середовище, що цілеспрямовано створюється для здійснення освітнього процесу. При цьому освітній процес може протікати і в спеціальному навчальному закладі (школі, коледжі, вузі), і поза ним (наприклад, людина займається самоосвітою і для цього використовує ресурси Інтернет, бібліотечні фонди, різні семінари, консультації тощо).

Що ж до інформаційно-освітнього середовища як інформаційної інфраструктури, то вона створюється всім суспільством і покликана забезпечити його освітні потреби.

Важливим, на нашу думку, є твердження Ю. Коротєнкова, який зауважує, що інформаційно-освітнє середовище слід розглядати не тільки з позицій організації й управління його ресурсами, але і з позиції творення, інформаційно-методичного вирішення проблем підготовки і споживання цих ресурсів усередині сфери освіти, «педагогічної системи» [2]. Інформаційне

освітнє середовище визначається, з одного боку, як програмно-технічний комплекс, а з іншого боку, як педагогічна система, що поєднує інтелектуальні, культурні, програмно-методичні, організаційні й технічні ресурси. Отже, в процесі розробки інформаційно-освітнього середовища мають розв'язуватися не лише інформаційно-програмно-технічні, а й психолого-педагогічні проблеми організації навчального процесу.

Як бачимо, розмаїтість підходів до розуміння феномена «інформаційно-освітнє середовище» свідчить про його масштабність і складність. Спробуємо з'ясувати складові інформаційно-освітнього середовища навчального закладу, знання і розуміння яких дозволить менеджерам освіти професійно організувати роботу з формування інформаційного середовища навчального закладу.

Серед компонентів інформаційно-освітнього середовища виділяють програмно-стратегічний, організаційно-управлінський, навчально-методичний, ресурсно-інформаційний (О. Савельєва, О. Єрмолович, В. Малєв). Подібні компоненти інформаційно-освітнього середовища пропонують виділяти А. Власенко, О. Якушина: апаратний, ресурсний, кадровий, регламентний, методичний, технологічний та Н. Батанова: програмно-апаратна організація інформаційної школи, навчально-методичне наповнення інформаційних ресурсів, організація діяльності педагогічного колективу. Найзагальнішими, на нашу думку, є такі складові інформаційно-освітнього середовища навчального закладу: фізична, інформаційна, психологічна, інтелектуальна (Т. Бондаренко, Б. Сайков, А. Чумак). Наголосимо, що всі компоненти інформаційно-освітнього середовища взаємопов'язані: зміна змісту в одному компоненті веде до змін у змісті інших, їх зв'язків між собою.

Опишемо складові єдиного інформаційно-освітнього середовища навчального закладу: 1) фізична (матеріальна база навчального закладу, на основі якої стає можливим створення єдиного інформаційно-освітнього середовища: портативні комп'ютери для вчителів та учнів й інша комп'ютерна техніка, високошвидкісний Інтернет, безпроводні мережі для всього закладу, предметні і спеціальні кабінети, обладнана бібліотека (інформаційний центр), медіа-центр тощо); 2) інформаційна (програмне забезпечення, змістовне наповнення, методична підтримка); 3) психологічна (психологічна готовність до зміни парадигми освіти, перехід від філософії «давати знання» до філософії «вчити отримувати знання та ефективно застосовувати їх на практиці», воля і бажання учасників навчально-виховного процесу до застосування нових технологій в навчальному процесі); 4) інтелектуальна (загальний професійний рівень педагогічного колективу, пріоритети інноваційного процесу, бажання вдосконалюватися) [6]. Тобто базою фізичної складової інформаційного середовища є кабінет інформатики, а також робочі місця адміністраторів, учителів. До інформаційного середовища відносяться також Інтернет, локальна мережа та технічні засоби мультимедіа, програмне забезпечення навчально-виховного процесу. До психологічної та інтелектуальної складової інформаційного середовища відносяться «людський фактор». Це готовність та спроможність учасників інформаційно-освітнього середовища до співпраці та використання інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі) [3].

Результати пілотного дослідження, респондентами якого виступили студенти магістратури зі спеціальності «Управління навчальним закладом», засвідчили, що інформаційно-освітнє середовище сучасного навчального закладу, презентують, по-перше, документи, які регламентують навчальний процес (законодавчі та нормативні документи, статут, навчальні програми, підручники та навчальні посібники), але не лише в кабінеті керівника, а й на сайті школи, в шкільній бібліотеці; по-друге, створені та функціонуючі бази даних навчального закладу (кількість учнів, кількість випускників за роками, результати моніторингу якості навчального процесу (якість знань, результати зовнішнього і внутрішнього контролю за ходом навчального процесу, списки переможців олімпіад, конкурсів тощо), інформація про співробітників навчального закладу та ін. Більшість респондентів (95%) зазначили, що важливою є інформаційна презентація навчального закладу в соціумі (функціонуючий сайт із новинами). Менеджери освіти усвідомлюють, що центрами інформаційно-освітнього середовища школи є її сайт, бібліотека, у тому числі, й електронна, різні засоби інформації (газети навчального закладу, журнали, стенди). Респонденти наголосили на важливості програмного забезпечення, адже саме воно дозволяє ефективно розв'язувати завдання навчального закладу, забезпечуючи простоту для користувачів, надійність в експлуатації.

Створення та управління інформаційно-освітнім середовищем навчального закладу, на думку респондентів, є комплексною проблемою, вирішення якої потребує насамперед забезпечення навчальних закладів комп'ютерною технікою (комп'ютеризація закладів), навчальними комп'ютерними програмами, зокрема, не лише встановлення, а й підтримка техніки в робочому стані; оновлення навчальних комп'ютерних комплексів, придбаних раніше; забезпечення можливості повноцінної роботи в мережі Інтернет; удосконалення системи управління закладами освіти шляхом застосування автоматизованих систем управління; забезпечення спеціальними комп'ютерними програмами для часткової автоматизації управлінських процесів та навчання керівників навичкам практичного їх використання, створення автоматизованих робочих місць керівника, секретаря, бібліотекаря, методиста тощо в закладах та установах освіти; наявність фахівця, який би координував роботу з інформатизації навчального процесу.

Таким чином, створення, розвиток і використання високоякісного й високотехнологічного інформаційно-освітнього середовища є досить складним технічним завданням. Однак, наголосимо, що для цього необхідно повністю задіяти й науково-методичний, організаційний і педагогічний потенціал усієї системи освіти.

Висновки. Отже, створення інформаційного середовища передбачає організаційну структуру, в якій накопичуються та зберігаються інформаційні ресурси та надаються інформаційні послуги; функціонування розробленої системи оцінювання якості інформаційного середовища навчального закладу, яка є складовою процесу управління якістю освіти; інтеграцію інформаційного середовища до регіональних, вітчизняних та світових ресурсів для забезпечення навчально-виховного процесу та підвищення кваліфікації вчителів; інформаційну грамотність учителів та учнів, яка відповідає сучасному рівню розвитку інформаційних технологій, проведення занять з підвищення комп'

ютерної грамотності вчителів та курсів для учнів; орієнтованість на різні категорії користувачів інформаційними ресурсами навчального закладу; використання нових інформаційних технологій (електронні каталоги, доступ до мережі Інтернет тощо) для підтримки інформаційного середовища навчального закладу; сучасне ліцензійне програмне забезпечення локальної мережі та робочих станцій.

Створене в навчальному закладі інформаційно-освітнє середовище дозволить ефективно організувати навчально-виховний процес, роботу з навчальною та управлінською інформацією, тобто сприятиме не лише підвищенню якості освіти, а й удосконаленню управління навчальним закладом.

Література

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А. А. Андреев. — М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. — 264 с.
2. Коротенков Ю. Г. Информационная образовательная среда основной школы / Ю. Г. Коротенков. — М. : Академия АйтТи, 2011. — 152 с.
3. Кравчина О. Є. Проектування освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу / О. Є. Кравчина [Електронний ресурс]. — Режим доступу : journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/.../41.
4. Овчинникова М. В. Інформаційно-освітнє середовище як фактор підвищення кваліфікації вчителя : теоретичний аспект / М. В. Овчинникова [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_2/Ovchinn.pdf.
5. Осоловская И. М. Информационно-образовательная среда общеобразовательной школы. Режим доступа: http://pedagog.vlsu.ru/fileadmin/Dep_pedagogical/konf_lerner/Osmolovskaya_I.M..pdf.
6. Сайков Б. П. Організація інформаційного середовища навчального закладу : практичне керівництво / Б. П. Сайков [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php?title>.
7. Соколова О. И. Педагогические основы развития информационной среды вуза / О. И. Соколова. — Ростов-на-Дону, 2002.

INFORMATIVE-EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN PRACTICE OF MANAGEMENT BY EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

O. Sakalyuk

Abstract. *The issue of the day of account by the managers of formation of maintenance and structure of informative-educational environment of educational establishment is exposed for his productive development and exposure of problems which arise up during his creation.*

Leaning against scientific researches, modern approaches in relation to determination of essence are analysed to the phenomenon «informative-educational environment» which is considered as a system, as part of informative space and as an informative infrastructure of educational process. From position of systems approach an informative-educational environment is interpreted as a pedagogical system with the subsystems of its providing (financial-economical, material and technical, normative-

legal and marketing, management); as part of informative space an informative-educational environment includes the aggregate of subjects, which create, redo, information, information and vehicle facilities is used, that she is served; how an informative infrastructure informative-educational environment is created by all society and called to provide his educational necessities. The structure of informative-educational environment is found out and basic his component components are marked: physical, informative, psychological, intellectual. Their general description is represented. It is marked, that the cabinet of informatics, and also workplaces of administrators, teachers, is the base of physical constituent of informative environment; to the informative environment belong also the Internet, local network and hardwares of moultimediya, educational-educate process software. A «human factor» belongs to the psychological and intellectual constituent of informative environment. It is readiness and possibility of participants of informative-educational environment to collaboration and use of technologies information and of communication in an educational process. Basic problems and difficulties which arise up before the modern managers of education during creation of informative-educational environment are exposed. It is found out, that creation, development and use of high-quality and highly technological informative-educational environment is difficult requirement specification. However, for this purpose it is necessary fully to involve scientific-methodical, organizational and pedagogical potential of all system of education. It is marked, that the created unique informative-educational environment, is able to improve productivity and professionalism of administration and pedagogical collective, and also to promote progress of students of school.

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО
ЗАПОБІГАННЯ І РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-
ВИХОВНІЙ РОБОТІ З УЧНЯМИ**

УДК: 378.937+371.03

Розум К.В.

Стаття присвячена висвітленню сутності експериментальної моделі формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до запобігання та розв'язання конфліктів у навчально-виховній роботі з учнями, що лягла в основу формувального експерименту з підготовки студентів до зазначеної діяльності.

Ключові слова: експериментальна модель, майбутні вчителі гуманітарного профілю, готовність до запобігання і розв'язання конфліктів.

**ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ
ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ГУМАНИТАРНОГО
ПРОФИЛЯ К ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ И РАЗРЕШЕНИЮ**